

ارزیابی اصطلاحنامه‌های فارسی با استانداردهای ایزو:

گامی به سوی بهره‌وری در ذخیره و بازیابی اطلاعات

○ نویسنده‌گان: مریم کازرانی - دکتر
فاطمه اسدی کرگانی - فاطمه رها دوست

اصطلاحنامه موضوعی امام خمینی با ۹۵/۷٪ در مراتب بعدی قرار دارند. از نظر رعایت استاندارد در نحوه ارائه اصطلاحنامه نیز اصطلاحنامه پزشکی فارسی با ۸۴٪ بیشترین و اصطلاحنامه موضوعی امام خمینی با ۲۰٪ کمترین میزان را دارد. اصفا و نما به ترتیب با ۷۶٪ و ۵۶٪ در مرحله دوم و سوم هستند. یافته‌های پژوهش حاضر، این نکته را مطرح می‌سازد که تدوین اصطلاحنامه‌هایی که از ملزومات تهیه استاندارد، کم‌بهره یا بی‌بهره‌اند، به دلیل هزینه‌مند بودن و نیاز به صرف نیروی انسانی، زمان، عوامل اقتصادی و... با ضوابط مدیریتی تهیه اصطلاحنامه در تضاد خواهد بود.

اگر بهره‌وری را یک فرهنگ و نگرش عقلانی به کار بدانیم که هدف آن به حداکثر رساندن استفاده از منابع، نیروی انسانی، تسهیلات و سرمایه‌ها و کاهش هزینه‌های تولید، به سود مصرف‌کنندگان باشد، لازم است در تهیه اصطلاحنامه به منظور بهره‌وری در ذخیره و بازیابی اطلاعات، به استانداردهای موجود در این زمینه توجه شود و سیاستگذاری اطلاع‌رسانی کشور در این بعد، مورد تجدیدنظر قرار گیرد.

کلید واژه‌ها: اصطلاحنامه‌ها؛ استاندارد ایزو ۲۷۸۸؛ ذخیره و بازیابی؛ بهره‌وری؛ اطلاعات؛ بهینه‌سازی؛ نظام‌های اطلاع‌رسانی؛ روابط معنایی؛ ساختار شکلی؛ نحوه ارائه

مقدمه:

تاریخ ۲۰۰ ساله صنعت و ورود به عصر جدید، عصر فراصنعتی، عصر اطلاعات، عصر فراملی، و ارتباطات نتیجه رشد و ارتقای

مقاله حاضر خلاصه و برداشت پایان‌نامه کارشناسی ارشد خانم مریم کازرانی است که در سال ۱۳۸۰ با راهنمایی دکتر فاطمه اسدی کرگانی و مشاوره خانم فاطمه رها دوست دفاع شده است.

چکیده:

باتوجه به افزایش کمی اصطلاحنامه‌ها در حوزه‌های موضوعی گوناگون، انجام پژوهش‌های ارزیابی که در جهت بهبود کیفی اصطلاحنامه‌ها به ویژه در زمینه رعایت استانداردهای جهانی باشد، ضروری به نظر می‌رسد. بدیهی است بدون این پژوهش‌ها، بهینه‌سازی نظام‌های اطلاع‌رسانی میسر نیست و تهیه اصطلاحنامه بدون توجه به ضوابط

مربوط، به مشکلات اطلاع‌رسانی در این بعد می‌افزاید. از جانب دیگر هزینه‌مندی ایجاد این ابزارها، ایجاد می‌کند که حداکثر تلاش برای تهیه درست آنها به کار رود. باتوجه به نیازها و کاستی‌های یادشده، این پژوهش به بررسی جنبه‌های کیفی اصطلاحنامه‌های جامع فارسی (اصطلاحنامه فرهنگی فارسی (اصفا)، نما: نظام مبادله اطلاعات علمی - فنی، اصطلاحنامه پزشکی فارسی، اصطلاحنامه موضوعی امام خمینی) پرداخته، روابط معنایی، ساختار شکلی و نحوه ارائه اصطلاحنامه‌های مذکور را براساس استانداردهای پذیرفته شده جهانی (ISO ۲۷۸۸) ارزیابی می‌کند. براساس یافته‌های این پژوهش توصیفی، میزان رعایت استاندارد روابط معنایی اصطلاحات، به ترتیب در اصطلاحنامه پزشکی فارسی ۹۹/۶٪، اصفا ۹۸/۸٪، نما ۷۱/۵٪ و در اصطلاحنامه موضوعی امام خمینی ۲۳/۲٪ است. در ساختار شکلی اصطلاحات نیز بیشترین میزان رعایت استاندارد (۹۸/۹٪) متعلق به اصطلاحنامه پزشکی فارسی است و پس از آن اصفا و نما با ۹۷/۶٪ و

بهره‌وری است. ظهور و سقوط ملت‌ها را می‌توان در سراسر تاریخ جهان با مشخص ساختن سطح بهره‌وری آنان پیش‌بینی کرد. (ساعتچی، ۱۳۷۶) مطالعات تجربی در کشورهای پیشرفته صنعتی نشان داده است که اهمیت بهره‌وری بیش از مشارکت و افزایش کمی کار و سرمایه در جریان تولید بوده است. (صمدزاده، ۱۳۷۴) در دنیای رقابت‌آمیز امروز، بهره‌وری به عنوان دیدگاه مبتنی بر استراتژی بهبود، مهمترین هدف سازمان‌ها را تشکیل می‌دهد که می‌تواند همچون زنجیری فعالیت‌های کل جامعه را تحت تأثیر قرار دهد. بهبود بهره‌وری، جهان بینی و تفکری است مبتنی بر بالا بردن توان آفرینش و قدرت خلق و این فلسفه به ایجاد نگرش سیستمیک در یک بافت مدیریتی منجر می‌شود. علم مدیریت از این دیدگاه به علم جست و جوی بهره‌وری بیشتر تعبیر می‌شود (خاکی، ۱۳۷۷) و ارزیابی یکی از مهمترین کارکردهای این علم است. در واقع بنابر این نظریه یکی از روش‌های افزایش بهره‌وری، ارزیابی سیستم است که در نهایت به تغییر در عملکرد آن می‌انجامد.

بهره‌وری و اصطلاحنامه‌سازی:

بهره‌وری سطوح مختلف دارد. فراگیری بهره‌وری از سطح فرد تا جهان مطرح شده است. سطح شخص، سطح گروه، سطح سازمان، سطح ملی و بین‌المللی از آن جمله است. در سطح سازمان (organization)، بهبود بهره‌وری در نتیجه استفاده بهینه و مؤثر از منابع، تقلیل ضایعات، کاهش قیمت تمام شده، بهبود کیفیت، ارتقای رضایت مشتریان است که در نهایت موجب رشد و توسعه سازمان می‌شود. (ساعتچی، ۱۳۷۶) در عرصه اطلاع‌رسانی نیز، یک سیستم اطلاعاتی به مثابه سازمانی است که ارتقای بهره‌وری در آن مستلزم استفاده بهینه از اطلاعات سازمان یافته و نظام‌مند است که این امر با ذخیره‌سازی و بازیابی درست اطلاعات امکان‌پذیر است. برای نیل به این هدف، یعنی بهره‌وری در سیستم اطلاع‌رسانی، به ابزارهای واسطی نیازمندیم تا بتوانیم با استفاده از آنها در کمترین زمان و با صرف کمترین نیرو به مناسبترین اطلاعات موردنیاز، دست یابیم. به عبارت دیگر بهره‌وری در ذخیره‌سازی و بازیابی اطلاعات، مستلزم استفاده از ابزارهای نظام‌مندی است که به کمک آن بتوان نظم و یکدستی در سیستم ایجاد کرد به گونه‌ای که حداکثر اطلاعات موردنیاز، از سیستم اطلاعاتی قابل بازیابی باشد. از جمله این ابزارها اصطلاحنامه‌ها هستند که در واقع سیستمی در درون سیستم اطلاع‌رسانی و تمهیدی برای بازیابی اطلاعات پالایش یافته‌اند و هدف آنها برگرداندن زبان طبیعی مدرک به زبان مقید است به منظور انطباق زبان تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان اطلاعات. (رهادوست، ۱۳۷۶) به تعریف دیگر، اصطلاحنامه مجموعه‌ای از واژگان و عبارات است که روابط سلسله‌مراتبی، مترادفات، وابستگی‌ها و دیگر روابط بین مفاهیم را ارائه می‌کند و هدف آن ایجاد واژگان استاندارد، برای ذخیره و بازیابی اطلاعات است. (خسروی، ۱۳۷۳) بدیهی است این

ابزارها نخست باید در درون سیستم خود از نظم، یکدستی، دقت و درستی برخوردار باشند تا بتوانند به عنوان نظام‌دهنده سیستم، درست عمل کنند و بهره‌وری در سیستم را ارتقاء دهند. بنابراین چنانچه اصطلاحنامه‌ها خود درست و نظام‌مند نباشند و براساس اصول و ضوابط علمی تهیه نشوند نه تنها نقش اصلی خود را که نظام‌بخشی به اطلاعات است، ایفا نکرده؛ مخل ذخیره و بازیابی اطلاعات و خلاف بهره‌وری عمل می‌کنند، بلکه به دلیل هزینه‌مند بودن تهیه، زبان‌های مادی نیز به بار خواهند آورد. معمولاً سازمان‌های جهانی به دلیل وسعت اهداف و امکاناتشان، مسئولیت تهیه ضوابط علمی در زمینه‌های گوناگون را عهده‌دار می‌شوند که در این زمینه، سازمان بین‌المللی استاندارد (ایزو) ضوابط اصطلاحنامه‌های یک‌زبانه را با عنوان استاندارد ایزو ۲۷۸۸ تهیه کرده است که از جمله ضوابط معتبر بین‌المللی است و می‌توان در تهیه اصطلاحنامه و نیز ارزیابی آن، از این ضوابط بهره گرفت. (UNISIST۱۹۸۱)

در ایران، لزوم سازماندهی اطلاعات تولید شده داخلی، به دلیل نیاز پژوهشگران (صمدزاده، ۱۳۷۴)، موجب افزایش کمی ابزارهای ذخیره و بازیابی اطلاعات و از آن جمله اصطلاحنامه‌ها شده است. حال آنکه در جهت بهبود کیفی اصطلاحنامه‌های فارسی، به ویژه از جهت رعایت اصول و ضوابط استانداردهای جهانی، پژوهشی انجام نگرفته است. بدیهی است بدون انجام این پژوهش‌ها و شناسایی دقیق نارسایی‌های موجود، اصل بازخورد و بهینه‌سازی، حاصل نشده، بهره‌وری در ذخیره و بازیابی اطلاعات از جهات زیر کاهش می‌یابد:

۱) اصطلاحنامه‌های نادرست، غیردقیق و فاقد نظم و یکدستی که بدون در نظر گرفتن اصول و ضوابط اصطلاحنامه‌سازی تهیه شده‌اند، خود مخل نظم در سیستم‌های اطلاع‌رسانی و بهبود کیفی آنها می‌شوند.

۲) به دلیل هزینه‌مند بودن اصطلاحنامه‌ها، اصل کاهش قیمت تمام شده نقض می‌شود و بارهای سنگینی به سازمان‌ها تحمیل می‌شود.

۳) استفاده بهینه از منابع اطلاعاتی صورت نمی‌گیرد.

۴) ضایعات از نظر زمان، انرژی و امکانات، کاهش نمی‌یابد.

۵) کاربران به هدف بازیابی دقیق و درست و کافی اطلاعات نمی‌رسند.

تحلیل یافته‌های ارزیابی اصطلاحنامه‌های فارسی با استانداردهای ایزو

پژوهش «ارزیابی اصطلاحنامه‌های فارسی با استاندارد ایزو» که در سال ۱۳۷۸ انجام شد، ناظر به رویکردی در جهت افزایش بهره‌وری ذخیره و بازیابی اطلاعات بوده است. (کارزانی، ۱۳۷۸) در این پژوهش چهار اصطلاحنامه جامع فارسی: «اصطلاحنامه فرهنگی فارسی (اصفا)، اصطلاحنامه‌نما: نظام مبادله اطلاعات علمی - فنی، اصطلاحنامه پزشکی فارسی و اصطلاحنامه موضوعی امام خمینی

اصطلاحنامه با تعریف علمی و مستند آن، موجودیتی پیدا نمی‌کند و نارسایی به میزان ۸۰٪ در ساختار یک اصطلاحنامه به مفهوم کار عبث، مخل بهره‌وری و نقض غرض خواهد بود.

در ساختار شکلی اصطلاحات نیز میزان رعایت استاندارد در اصطلاحنامه پزشکی فارسی ۹۸/۶٪، اصفا و نما ۹۷/۶٪ و در اصطلاحنامه موضوعی امام خمینی ۹۶٪ است که این یافته‌ها نشان می‌دهد که در اصطلاحنامه‌های غیراستاندارد از نظر روابط معنایی، ضوابط مربوط به ساختار شکلی رعایت شده است هرچند که یک‌دستی، اصل مهم هر سیستم فعال و پویاست و اصطلاحنامه پزشکی فارسی و پس از آن اصفا هم از نظر روابط معنایی و هم ساختار شکلی با استانداردهای جهانی، همخوانی دارند.

در نحوه ارائه اصطلاحنامه، میزان رعایت استاندارد در اصطلاحنامه پزشکی فارسی ۸۴٪، در اصفا ۷۶٪، در نما ۵۶٪ و در اصطلاحنامه موضوعی امام خمینی ۲۰٪ است. قبلاً گفتیم که اگر اصطلاحنامه، از نظم روشن و اطلاعات اولیه در جهت هدایت مخاطبان کم بهره و یا از این جهت نارسا باشد، عملاً نمی‌تواند به عنوان نظام بخش اطلاعات ایفای نقش کند. به طور مثال اصطلاحنامه‌ای که پوشش موضوعی و تعداد اصطلاحات و حجم پشتوانه انتشاراتی آن بیان نشده باشد، در آن به معیارهای گزینش اصطلاحات، قواعد تنظیم شناسه‌ها، سیاست روزآمد کردن و نگهداری و از همه مهمتر به منابع اصلی تهیه، اشاره نشده باشد، نمی‌تواند نقش راهنما را در عرصه بازیابی اطلاعات ایفا کند و یافته‌های ۵۶٪ در اصطلاحنامه نما و ۲۰٪ در اصطلاحنامه موضوعی امام خمینی در این زمینه قابل چشم پوشی نیست. چرا که اصطلاحنامه ضعیف و نارسا از نظر نحوه ارائه نه تنها مخل هدف بازیابی و مغایر با نیاز و منظور کاربران است، بلکه نشانه نا آگاهی تهیه‌کنندگان اصطلاحنامه نسبت به مبانی علمی و نظری اصطلاحنامه‌سازی بوده و اعتبار و یک‌دستی سیستم و اعتماد کاربران را خدشه‌دار می‌سازد.

توصیه‌ها و راهکارها

با مروری بر یافته‌های جدول فوق و نتایج این پژوهش در سه بخش روابط معنایی، ساختار شکلی و نحوه ارائه اصطلاحنامه، در

(فراستی ۱۳۷۸)، از سه جهت روابط معنایی، ساختار شکلی و نحوه ارائه با استانداردهای ایزو ۲۷۸۸ (UNISIST, ۱۹۸۱)^۲، بررسی و ارزیابی شده است. ابتدا با استفاده از فرمول تعیین حجم نمونه، مدخل‌های مورد بررسی از میان اصطلاحات گزیده در هر اصطلاحنامه تعیین و سپس نمونه‌ها به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای - تصادفی و به نسبت هر حرف از حروف الفبای فارسی معین شد. آنگاه نمونه‌ها در لیست کنترل وارد شد و با استفاده از آمار توصیفی، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها نشان می‌دهد میزان رعایت استاندارد روابط معنایی اصطلاحات در اصطلاحنامه پزشکی فارسی ۹۹/۶٪، در اصفا ۹۸/۸٪، در نما ۷۱/۵٪ و در اصطلاحنامه موضوعی امام خمینی ۲۳/۲٪ است. این یافته‌ها از چند جهت درخور تأمل و تفسیر است. نخست آن که اصطلاحنامه پزشکی فارسی و اصفا با اینکه توسط متخصصان ایرانی تهیه شده است از نظر رعایت استاندارد روابط معنایی در سطح بسیار بالایی (نزدیک ۱۰۰٪) قرار دارند. در حالی که نما که ترجمه یک اصطلاحنامه معتبر (Spines) است و توسط متخصصان اروپایی پیشینه‌دارتر تهیه شده است، از این نظر در مرتبه پایین‌تر (حدود ۷۰٪) قرار دارد و این یافته گواه آن است که عواملی مثل شهرت و اعتبار سازمان تهیه‌کننده، وسعت دامنه موضوعی، حتی کاربرد وسیع یک اصطلاحنامه، متضمن استاندارد بودن آن نیست. به نظر می‌رسد که سازمان تهیه‌کننده Spines چنانکه باید رعایت اصول و ضوابط اصلی اصطلاحنامه‌سازی را که ایجاد روابط معنایی درست است، در برنامه کار خود قرار ندهاد و در تبیین و آموزش این اصول به متخصصان و ویراستاران توجه کافی نکرده است. تهیه‌کنندگان ایرانی نما نیز که الگوی اخذ شده را بدون نقد و بررسی انتخاب کرده‌اند، به این نکته بی‌توجه بوده‌اند. نکته قابل ذکر دیگر رعایت نکردن ضوابط اصلی اصطلاحنامه در حد رقمی نزدیک به ۸۰٪ در اصطلاحنامه موضوعی امام خمینی است. در حالی که ایجاد روابط معنایی در واقع، اصل و اساس ساختار هر اصطلاحنامه و عامل تمایز آن با سایر ابزارها، نظیر واژه‌نامه‌های تخصصی، نمایه‌نامه‌ها، سرعنوان‌های موضوعی و طرح‌های رده‌بندی است و بدون برقراری این روابط، اصولاً

جدول فراوانی میزان رعایت استاندارد روابط معنایی،

ساختار شکلی و نحوه ارائه اصطلاحنامه‌های فارسی براساس استاندارد ایزو ۲۷۸۸

عنوان اصطلاحنامه	اصفا	نما	اصطلاحنامه پزشکی فارسی	اصطلاحنامه موضوعی امام خمینی	میزان رعایت استاندارد	
					درصد	درصد
۱ روابط معنایی	۹۸/۸	۷۱/۵	۹۹/۶	۲۳/۲	درصد	درصد
۲ ساختار شکلی	۹۷/۶	۹۷/۶	۹۸/۶	۹۶		
۳ نحوه ارائه اصطلاحنامه	۷۶	۵۶	۸۴	۲۰		

- بهشتی، ملوک‌السادات (و دیگران). اصطلاحنامه نما: نظام مبادله اطلاعات علمی و فنی. تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی، ۱۳۷۵.

- خاکی، غلامرضا. آشنایی با مدیریت بهره‌وری. تهران: سایه نما، ۱۳۷۷.

- خسروی، فریبرز (و دیگران). اصطلاحنامه فرهنگی فارسی (اصفا). تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۷۳.

- رهادوست، فاطمه (و دیگران). اصطلاحنامه پزشکی فارسی. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۶.

- ساعتچی، محمود. روانشناسی بهره‌وری. تهران: مؤسسه نشر ویرایش، ۱۳۷۶.

- صمدزاده، غلامرضا. بررسی نظرات پژوهشگران علوم پزشکی درخصوص ایجاد نمایه‌نامه پزشکی ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه علوم پزشکی ایران، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، ۱۳۷۴.

- فراستی، رضا (و دیگران). اصطلاحنامه موضوعی امام خمینی. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۸.

- کازرانی، مریم. ارزیابی اصطلاحنامه‌های فارسی با استانداردهای ایزو (ISO). پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه علوم پزشکی ایران، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، ۱۳۷۸.

- Aitchison, Jean, Gilchrist, Alan. Thesaurus construction. 2nd ed. London: ASLIB, 1978.

- UNISIST. guidelines for the establishment and development of monolingual thesauri. prepared by Dereck Austin and Peter Dale. Paris: UNISIST, 1981.

پی‌نوشت‌ها:

۱. روابط معنایی: منظور روابط هم‌ارز، اعم، اخص، مرتبط و رأس است که برای هر یک از آنها برقراری ارتباط دوسویه ضروری است.

۲. ساختار شکلی: منظور شکل اصطلاحات در اصطلاحنامه‌ها و براساس آیین‌های درست‌نویسی مطابق استانداردهای ایزو ۲۷۸۸.

۳. نحوه ارائه: منظور شکل ارائه اصطلاحنامه به لحاظ داشتن صفحه عنوان، فهرست منابع و مندرجات، مقدمه کامل، نمایه گردشی، نمایه سلسله مراتبی و... سایر مشخصات فیزیکی اصطلاحنامه است. برای اخذ اطلاعات بیشتر به منبع شماره ۱۰ فهرست مندرجات مراجعه کنید.

می‌یابیم که ارزیابی اصطلاحنامه‌ها متضمن بهره‌وری در انواع سطوح شخص، گروه، سازمان، ملی و بین‌المللی است و در جهت تحقق بهره‌وری در ذخیره و بازیابی اطلاعات نکات و راهکارهای زیر را می‌توان در برنامه‌ریزی جهت اصلاحات اطلاع‌رسانی قرار داد:

۱. با توجه به هزینه‌مندی تهیه اصطلاحنامه‌ها و در نظر گرفتن شرایط اقتصادی کشور ما که با بحران‌های متعددی از این جهت گریبان‌گیر است، تهیه اصطلاحنامه‌هایی با میزان نارسایی بالا، نهادهای تأکیدکننده آنها را مورد سؤال قرار می‌دهد. اگر بهره‌وری را یک فرهنگ و نگرش عقلانی به کار و زندگی بدانیم که هدف آن هوشمندانه‌تر کردن فعالیت‌ها برای دستیابی به فرآیندهای متعالی‌تر است، لازم است به منظور بهره‌وری در سطح سازمانی سیاستگذاری اطلاع‌رسانی کشور ما در این بُعد، مورد تجدید نظر قرار گیرد و جایگاه اصطلاحنامه‌ها به عنوان ابزار ذخیره و بازیابی اطلاعات در آن مشخص شود و در سیاستگذاری‌ها ضوابط مربوط به صلاحیت تهیه‌کنندگان اصطلاحنامه‌ها، تعیین گردد.

۲. تهیه‌کنندگان استاندارد ایزو ۲۷۸۸ نیز به جنبه‌های مدیریت و ارزشیابی همه جانبه اصطلاحنامه قبل از انتشار تأکید ویژه‌ای دارند و معتقدند هرگاه سازمانی تصمیم دارد اصطلاحنامه جدیدی را منتشر کند، چنین قصدی باید در یک نشریه حرفه‌ای مناسب اعلام گردد. نیز تدوین‌کننده اصطلاحنامه باید به طریقی اطلاع حاصل کند که دوباره کاری پیش نمی‌آید. یک اصطلاحنامه باید پیش از انتشار، در سطح محدودی توزیع شود و پیشنهادات کاربران در باب اصطلاحات و روابط بین آنها موردتوجه ویراستاران قرار گیرد.

۳. برای نیل به بهره‌وری در سطح فردی نیز لازم است تمهیدی اندیشیده شود که تهیه‌کنندگان اصطلاحنامه‌ها به استانداردهای اصطلاحنامه‌نویسی قبل از تدوین توجه کنند و علاوه بر برخورداری از دانش و تخصص در این زمینه، ملزم به رعایت اصول و ضوابط اصطلاحنامه‌سازی شوند. رعایت امانت در ترجمه، اتخاذ الگوی مناسب، توجه به اصول و قواعد مدیریتی تهیه اصطلاحنامه و اهمیت دادن به اصل مهم پشتوانه انتشاراتی می‌تواند از عوامل مؤثر در تهیه اصطلاحنامه‌های نظام‌مند و نظام بخش اطلاعات باشد و زمینه‌های افزایش بهره‌وری در ذخیره و بازیابی اطلاعات را فراهم سازد.

منابع:

- اوستین، درک؛ دیل، پیتر. راهنمای تهیه و گسترش اصطلاحنامه‌های یک زبانه. ترجمه عباس حرّی. تهران: مرکز اسناد و مدارک علمی، ۱۳۶۵.